

**“УУР АМЬСГАЛЫН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР”-ИЙН
ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН**

(2015 оны жилийн эцсийн байдлаар)

№	Хөтөлбөр/төслийн агуулга	Гүйцэтгэл			
1.	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэсний хөтөлбөр, Монгол Улсын Их Хурлын 2011 оны 01 сарын 06 өдрийн 02 дугаар тогтоол/шинэчилсэн/	Хөтөлбөрийн зорилго нь байгаль орчны тэнцвэрт байдлыг хадгалах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд эдийн засаг, нийгмийн салбарыг нийцүүлэн хөгжүүлэх, түүний эмзэг байдал, эрсдлийг бууруулах, хүлэмжийн хийн ялгарлыг багасгах замаар үйлдвэрлэлийн үр ашиг, бүтээмжийг дээшлүүлэх, ногоон эдийн засгийн хөгжил, өсөлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино			
2.	Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Улсын болон орон нутгийн төсөв, засгийн газрын тусгай сан, иргэд аж ахуйн нэгж байгууллагын хандив, олон улсын санхүүгийн механизм, тусгай сан			
3.	Хэрэгжүүлэгч байгууллага/хэрэгжих нийт хугацаа /2011-2016, 2017-2021 он/ 2 үе шаттай	Үндсэн хэрэгжүүлэгч байгууллага: Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын яам Хамтран хэрэгжүүлэгч байгууллага: Төр, төрийн захиргааны төв байгууллага, нутгийн захиргааны байгууллага, иргэний нийгэм болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэд			
4.	Хөтөлбөрийн зорилтууд	<p>Зорилт 1: Уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас гарч байгаа асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжсэн эрх зүйн орчин, бүтэц зохион байгуулалт, удирдлагын тогтолцоог бүрдүүлэх,</p> <p>Зорилт 2: Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох үндэсний чадавхийг бүрдүүлж, байгаль орчны тэнцвэрт байдлыг ханган, эдийн засаг, нийгмийн эмзэг байдал, эрсдлийг үе шаттайгаар бууруулах,</p> <p>Зорилт 3: Байгаль орчинд ээлтэй технологи нэвтрүүлэх, үйлдвэрлэл, хэрэглээний үр ашиг, бүтээмжийг бээшлүүлэх замаар хүлэмжийн хийн ялгаралтыг үе шаттайгаар бууруулж, карбон багатай эдийн засагт шилжих эхлэлийг тавих,</p> <p>Зорилт 4: Уур амьсгалын ажиглалтын сүлжээг өргөтгөх, технологийн шинэчлэл хийх, судалгаа, шинжилгээ, үнэлгээний ажлыг өргөжүүлэх, боловсон хүчний чадавхийг дээшлүүлэх,</p> <p>Зорилт 5: Олон нийтийг уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай мэдээллийг хүн амд өгөх, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг үйл ажиллагаа, арга хэмжээнд идэвхитэй оролцоход нь дэмжлэг үзүүлэх</p>			
5.	Зардал	Төсөв (Нийт шаардагдах зардал)			
Үүнд:		Төсөв (2015 он) /мян. Төг/	Гүйцэтгэл /мян. Төг/	Хувь	Тайлбар
		-			
6.	Төсөл, хөтөлбөрийн зорилт: Зорилт 1.1 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох	Ажлуудын биелэлтийг доорхи талбарт бичнэ Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох стратегийг боловсруулах төслийг Уур амьсгалын ногоон			

	стратеги боловсруулан хэрэгжүүлэх	сангийн санхүүжилтээр НҮБ-ийн байгаль орчны хөтөлбөртэй хамтран 4 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөв.
	Зорилт 1.2 Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай, Ойн тухай, Усны тухай, Эрчим хүчний тухай, Гамшгаас хамгаалах тухай, Газрын тухай, Барилгын тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай зэрэг холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулах	Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдрийн хуралдаанаар танилцуулах шатанд явж байна. “Гамшгаас хамгаалах тухай” хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай Засгийн газрын 2004 оны 51 дүгээр тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай шийдвэрийн төслийг боловсруулж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 03 дугаар сарын 09-ний өдрийн хуралдааны 80 дугаар тогтоолоор, “Гамшгийн аюулаас хүн ам, эд хөрөнгө, мал, амьтныг урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г Засгийн газрын 2015 оны 10 дугаар сарын 19-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав. УИХ-ын 2015 оны 06 дугаар сарын 19-ны өдрийн хуралдаанаар Эрчим хүчний тухай хууль, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулав.
ба	Зорилт 1.3 Бэлчээр ашиглах, хөрс хамгаалах, эрчим хүч хэмнэх, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үр ашгийг дээшлүүлэх, ногоон хөгжлийг дэмжих, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг авах хариу арга хэмжээний тухай зэрэг харилцааг зохицуулсан эрх зүйн орчныг шинээр бүрдүүлэх	2015 онд Ногоон хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө /2016-2030 он/-г боловсруулан, Засгийн газрын тогтоолоор батлуулав. УИХ-ын 2015 оны 63 тоот тогтоолоор Төрөөс эрчим хүчний талаар баримтлах бодлогын баримт бичгийг батлуулав. УИХ-ын 2015 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдрийн хуралдаанаар Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хуулийг батлуулав.
	Зорилт 1.4 Хүлэмжийн хийн тооллого, тооцоонд шаардлагатай эх мэдээг улсын статистикийн мэдээлэлд оруулах	БОНХАЖЯ, Статистикийн үндэсний хороотой байгуулсан санамж бичгийн хүрээнд хүлэмжийн хийн ялгаралтыг тооцоолох БОХ маягтанд өөрчлөлт оруулахаар саналыг хүргүүлж шийдвэрдүүлэв.
	Зорилт 1.5 Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хэрэглээ, барилгын чанар, дулаалгын байдалд хөндлөнгийн аудит хийх механизмыг бий болгох	ЭХЯ-аас Монгол Улсын Их Хурлаас 2015 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдөр “Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хууль”-ийг батлуулсантай холбогдуулан Эрчим хүчний зохицуулах хороонд эрчим хүч хэмнэлтийн зөвлөл байгуулагдсан. Эрчим хүчний хэмнэлтийн зөвлөл нь эрчим хүчний аудит хийх журам, магадлан итгэмжлэхтэй холбоотой журам, эрчим хүчний хэмнэлтийн менежер бэлтгэх, гэрчилгээ олгох, хүчингүй болгохтой холбоотой журам, эрчим хүчний хэрэглээний ангилал, зэрэглэл тогтоох, шошгожуулах, хяналт тавих журмыг боловсруулан батлуулахаар ажиллаж байна.
	Зорилт 1.6 Эрчим хүч, уур, ус хэмнэлт, хог хаягдлын ашиглалт, боловсруулалт, тээврийн хэрэгсэл болон зарим	ЭХЯ гэр хорооллын айл, өрхийн цахилгаан халаагуур хэрэглээг дэмжих зорилгоор төвийн бүсийн гэр хорооллын айл өрхийн шөнийн цагт хэрэглэсэн цахилгаан эрчим хүчний үнийг 50 хувиар бууруулах шийдвэрийг Засгийн

<p>цахилгаан хэрэгслийн хүлэмжийн хийн ялгаралтын байж болох дээд түвшний шинэ норм, стандартыг боловсруулж мөрдүүлэх</p>	<p>газрын 2015 оны 469 дүгээр тогтоол, Эрчим хүчний зохицуулах хорооны 293 дугаар тогтоолоор тус тус баталсан. Улаанбаатар хот болон төвийн бүсийн 14 аймгийн хэмжээнд гэр хорооллын айл, өрхийн шөнийн цагт хэрэглэсэн цахилгаан эрчим хүчний үнийг 50%-иар бууруулснаар жилд нийт 5.2 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлтийг үзүүлэхээр тооцсон бөгөөд 2015 оны байдлаар шөнийн цагийн цахилгаан эрчим хүчний үнийн хөнгөлөлтөд 120,000 орчим айл өрх хамрагдаж, 2015 оны 12 дугаар сард шөнийн цагт хэрэглэсэн 17.8 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүчинд 1.4 орчим тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлт үзүүлсэн болно.</p>
<p>Зорилт 1.7 Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудал хариуцсан салбар дундын зохицуулалт хийх үүрэг бүхий бүтцийг бий болгох, чадавхижуулах арга хэмжээ авах</p>	<p>Агаарын тухай хуулинд нэмэлт өөрчлөлт оруулснаар Уур амьсгалын өөрчлөлтийн албыг татан буулган, БОНХАЖЯ-ны бүтцийн нэгжийн мэргэжилтэн давхар хариуцан ажиллаж байна.</p>
<p>Зорилт 1.8 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд эмзэг салбаруудын дасан зохицох үйл ажиллагааны хөтөлбөр боловсруулах (эрүүл мэнд, мал аж ахуй, газар тариалан, усны нөөц, хангамж зэрэг)</p>	<p>Монгол улсын хүлэрт намгархаг газрын уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох стратеги төлөвлөгөө төслийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд АХБ-ны тусгай ажлын баг болон ШУА-ын Ботаникийн хүрээлэнтэй хамтран хоёр өдрийн хэлэлцүүлэг, хурлыг зохион байгуулсан.Төслийн нээлтийн семинарыг 2015 оны 11-р сард зохион байгуулж, төслийн нээлтийн үеэр төсөл хэрэгжүүлэх талуудын хооронд байгуулах хамтын ажиллагааны санамж бичигт гарын үсэг зурав.</p> <p>“Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэлтэй гамшгийн эрсдэлийг бууруулах дэд хөтөлбөр”-ийг “Гамшгийн эрсдэлийг олон нийтийн оролцоотой бууруулах үндэсний хөтөлбөр”-тэй нэгтгэсэн бөгөөд тус хөтөлбөр нь Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 07 дугаар сарын 20-ны өдрийн 303 дугаар тогтоолоор батлагдав.</p>
<p>Зорилт 2.1 Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс хүний эрүүл мэндэд учирч болох аюул, эрсдлийг эрт сэрэмжлүүлэх, хариу арга хэмжээний үр дүнг дээшлүүлэх</p>	<p>Эрүүл мэндийн сайдын 2011 оны 404 тоот тушаалаар батлагдсан “Уур амьсгалыг өөрчлөлтийг бууруулах, дасан зохицох, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах стратеги” хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг батлуулан үргэлжлүүлэн хэрэгжиж байна.</p>
<p>Зорилт 2.2 Голын эх, сав газруудын нэгдсэн менежментийг боловсронгуй болгох үндсийг бүрдүүлэх</p>	<p>Усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөөний аргачилсан заавар (Сав газрын усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачилсан заавар)-ыг БОНХ-ийн сайдын 2013 оны 06 дугаар сарын 19-ний өдрийн А-187 дугаар тушаалаар батлан, мөрдөгдөж, сав газрын усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулахад ашиглаж байна.</p>
<p>Зорилт 2.3 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд нэн эмзэг бүс нутгийн усны нөөцийг</p>	<p>Дасан зохицох сангийн 5,5 сая ам долларын санхүүжилттэй “Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй</p>

<p>нарийвчлан тогтоох, салбарын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлттэй уялдуулан тооцох, зарим голын савд экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээ авч эхлэх</p>	<p> голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь” төсөл 2012 оноос 2017 он хүртэл 5 жилийн хугацаатай амжилттай хэрэгжиж байна.</p>
<p>Зорилт 2.4 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд зохицуулан ойн нөөцийг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний менежментийг боловсронгуй болгох</p>	<p>Байгаль орчин, аялал жуулчлалын болон Хүнс хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн сайд нарын хамтран гаргасан 2012 оны 2-р сарын 23-ны өдрийн “Төлөвлөгөө батлах тухай” А-59/12 дугаар тушаалаар 2011-2015 онд хэрэгжүүлэх “Ойн менежментийн улсын ерөнхий төлөвлөгөө”-г батлуулан хэрэгжилтийг хангаж ажиллав.</p> <p>Мөн хуулинд заасны дагуу бүх аймаг, сумад, ойн нөхөрлөл, мэргэжлийн байгууллагууд менежментийн төлөвлөгөө батлуулан ажиллаж хэвшсэн.</p>
<p>Зорилт 2.5 Газрын доройтол, цөлжилтийг сааруулах арга хэмжээг авах, бэлчээр, хөрсний хүлэмжийн хийн шингээх чадавхийг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах</p>	<p>ХХААЯ бэлчээрийг зохистой ашиглаж бэлчээрийн доройтлыг бууруулах, цөлжилтийг сааруулах зорилгоор гадаад орон, олон улсын байгууллагатай хамтран төсөл хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, Дэлхийн банк, НҮБ-ын ХХААБ-ын “Мал аж ахуйд суурилсан амьжиргааг цогц байдлаар дэмжих”, Азийн хөгжлийн банкны “Уур амьсгалын өөрчлөлтөд зохицсон хөдөөгийн амьжиргаа” НҮБ-ын ХАА-г хөгжүүлэх олон улсын сангийн “Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлагын менежмент” төслүүдийг тус тус хэрэгжүүлж байна.</p>
<p>Зорилт 2.6 Говь, тал хээрийн бүсийн ахуйн түлшний хангамжийг зохистой шийдвэрлэх замаар заг, шаваг зэрэг модлог, бутлаг ургамлын нөөцийг хамгаалах</p>	<p>Төрөөс эрчим хүчний талаар баримтлах бодлогын баримт бичигт төв суурин газрын болон малчин, тариаланч айл өрхийн түлэх мод, заг, бутлаг ургамлын хэмжээг багасгах зорилгоор хоол, цай, ахуйн халуун ус бэлтгэхэд нарны зуух ашиглах асуудлыг олон нийтэд сурталчлах тухай заалтыг оруулахаар төслийг боловсруулав.</p>
<p>Зорилт 2.7 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд эмзэг биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, дасан зохицоход дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг тусгай хамгаалалттай газар нутгийг түшиглүүлэн хэрэгжүүлж эхлэх</p>	<p>2015 онд Монгол-Германы Засгийн газар хоорондын байгуулсан буцалтгүй тусламжийн хэлэлцээрээр Герман улсын засгийн газрын буцалтгүй тусламжаар нийт 15,3 сая еврогийн санхүүжилттэй “Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, уур амьсгалын өөрчлөлтөнд дасан зохицох” (NO 2012 65 511) төсөл хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд тусгай хамгаалттай газар нутгийг түшиглэн хэрэгжүүлж байна.</p>
<p>Зорилт 2.8 Мал аж ахуйн эмзэг байдал, эрсдлийг үе шаттайгаар бууруулах арга хэмжээ авах</p>	<p>ХХААЯ мал аж ахуйн эрсдлийг бууруулахын тулд Засгийн газраас аймаг, сум бүрт бэлтгэх өвс тэжээлийн нөөц бүрдүүлэх чиглэл өгч хяналт тавин ажиллаж хэвшив.</p>
<p>Зорилт 2.9 Хуурайшилттай нөхцөлд зохицсон, ус хэмнэх, хөрс хамгаалах технологид тулгуурласан усалгаатай газар тариаланг хөгжүүлэх</p>	<p>2015 оны байдлаар улсын сүлжээнд технологийн шинэчлэлийг системтэйгээр хийж, цаг уурын өртөө, харуулын 50 цаг уурын өртөөг 100%, бэлчээрийн хөрсний чийг тодорхойлох ажлын 80%, усны түвшин, температур хэмжих харуулын 10%, агаарын чанарын харуулын 17%-ийг автомат хэмжлийн горимд шилжүүлээд амжилттай хэрэгжиж байна.</p>

<p>Зорилт 2.10 Газар ашиглалт, бэлчээрийн талаарх судалгааны газар дээрх болон сансрын шуурхай мониторингийг боловсронгуй болгож, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага, малчдад дэмжлэг үзүүлэх</p>	<p>ОБЕГ-аас 2015 онд аюулт үзэгдэл, ослын мэдээлэл, мониторинг хийхэд зайнаас тандан судлах, газар зүйн мэдээллийн системийг ашиглахад дэмжлэг үзүүлэх хүсэлтийг Азийн хөгжлийн банкинд тавив.</p>
<p>Зорилт 2.11 Иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх, ядуурлыг бууруулах, ногоон ажлын байр бий болгох чиглэлээр төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх</p>	<p>Нийслэлийн Засаг даргын мөрийн хөтөлбөрийн зорилтын хүрээнд Нийслэлийн иргэдийн сүүний хэрэглээний 80 хувийг дотоодын үйлдвэрээр хангах чиглэлээр эрүүл, экологийн цэвэр бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрүүдийг дэмжих тэдгээрийн бүтээгдэхүүний эрэлтийг нэмэгдүүлэх, шинээр ажлын байр бий болгох ажлын хүрээнд Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн зээлийн зарцуулалт хийгдсэн ба 2015 онд нийтдээ 14 сүүний үйлдвэр хөнгөлөлттэй зээлд хамрагдаж, нийт 2 тэрбум 89 сая төгрөгний санхүүжилт авч үйл ажиллагаагаа явуулж байна.</p> <p>ХАХНХЯ-аас холбоотой мэдээллийг ядуурлыг бууруулах төсөл хөтөлбөрүүдэд өгч, ядуурлыг бууруулах арга хэмжээнд ашиглаж, салбар дундын зохицуулалтыг хангав.</p>
<p>Зорилт 2.12 Цөлжилтөд илүү ихээр нэрвэгдэж байгаа аймаг, орон нутгийн түлшний хэрэгцээнд шингэрүүлсэн шатдаг хий ашиглах, хийн түлшний үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжийг дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээ авах</p>	<p>2015 оны 129 дугаар захирамжаар “Байгалийн шингэрүүлсэн хийн хангамж, хэрэглээг нэмэгдүүлэх, хий, хийн бүтээгдэхүүн импортлох, түгээх, борлуулах, тээвэрлэх, хэрэглээнд нэвтрүүлэх” зорилгоор төсөл боловсруулах, батлуулах ажлын хэсэг байгуулж, урьдчилсан судалгааг боловсруулж байна.</p> <p>Хийн түлшний тоног төхөөрөмжийг гааль болон НӨАТ-аас чөлөөлөх тухай шийдвэрийг Засгийн газрын хуралдааны 2012 оны тогтоолоор гаргасаныг төрдөж байна.</p>
<p>Зорилт 2.13 Цөлжилтөд ихээр нэрвэгдэж байгаа аймгуудад мод, бут, сөөг, харгана түлшинд хэрэглэхийг хориглох арга хэмжээ авах</p>	<p>Нийслэлийн хэмжээнд 2015 оны байдлаар ойн мэргэжлийн 20 аж ахуйн нэгж байгууллагууд мод үржүүлгийн үйл ажиллагаа эрхлэн жилд дунджаар шилмүүст модны /шинэс, нарс, гацуур/ 5177.0 мянган ширхэг, 42 төрлийн навчит мордны 4173.0 мянган ширхэг тарьц суулгац бойжуулж, ойжуулалт, ой нөхөн сэргээлт, нийтийн эзэмшлийн ногоон байгууламж, хот цэцэрлэгжүүлэлтэнд нийлүүлэх нөөцтэй болов.</p> <p>2015 оны байдлаар мод сөөг тарих цөлжилттэй тэмцэх, нөхөн сэргээх ажлууд хийгдсэн боловч эдгээр ажилд батлан хамгаалах салбарын цэргийн дүйцүүлэх болон жинхэнэ албаны бие бүрэлдэхүүн оролцоогүй байна.</p> <p>Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт цөлжилт хүчтэй илэрсэн дүүрэгт Хан-Уул, Сонгинохайрхан дүүргүүд орж байгаа бөгөөд Хан-Уул дүүргийн Түргэний гол дагуу 10 га-д нийслэлийн төсвийн хөрөнгөөр ногоон зурвас байгуулах ажил хийж гүйцэтгэв.</p>

		<p>“Бүх нийтээр мод тарих үндэсний өдөр”-ийг зохион байгуулах тухай Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2010 оны 63 дугаар зарлигийг хэрэгжүүлэн хавар 2015 оны 5 дугаар сарын 09-ны өдөр, намар 2015 оны 10-р сарын 10-ний өдрүүдэд модны үзэсгэлэн худалдаа дүүргүүд өөрсдийн нутаг дэвсгэртээ зохион байгуулж, 2015 оны 5-р сарын 09, 10-р сарын 10 өдрүүдэд бүх нийтээр мод тарх өдрийг зохион байгуулж "Ойн тухай хууль" тогтоомж, журмыг сурталчлан таниулах хэрэгжүүлэх талаар мэдээллийг хийсэн. Нийслэлийн хэмжээнд нийтдээ 4158 аж ахуйн нэгж байгууллага, 32271 иргэн 9 дүүргийн 1330 байршилд 284 511 ширхэг мод, бут сөөг таригдав. .</p>
Зорилт 3.1	Цахилгаан эрчим хүч, дулааны үйлдвэрлэлийн түлшний хувийн зарцуулалтыг бууруулах арга хэмжээ авах	<p>2015 оны байдлаар ЭХЯ-аас цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэхэд зарцуулж буй жишмэл түлшний хувийн зарцуулалтыг 2014 оны жилийн эцсийн гүйцэтгэлтэй харьцуулж үзэхэд ТЭХС-ийн 5 дулааны цахилгаан станцын дүнгээр цахилгаанд ногдох жишмэл түлшний хувийн зарцуулалтыг 10,1 гр/кВт.цаг-аар, дулаанд ногдох жишмэл түлшний хувийн зарцуулалт (ЖТХЗ)-ыг 0.8 кг/Гкал-аар тус тус бууруулсан байна.</p>
Зорилт 3.2	Эрчим хүчний дамжуулалт, түгээлтийн үр ашгийг үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх	<p>Эрчим хүчний дамжуулалт, түгээлтийн алдагдлыг бууруулах талаар жил бүр шат дараатай арга хэмжээ авч ажиллаж байна. НЗДТГ-аас Улаанбаатар хотын цахилгаан хангамжийг сайжруулах талаар 2015 онд төвийн 6 дүүргийн 9 байршилд гэр хорооллын цахилгаан хангамжийг сайжруулах ажилд нийслэлийн төсвийн хөрөнгөөр 1,152 сая төгрөгийн ажил хэрэгжиж байна. Хамрагдах айл өрхийн тоо 1200, Агаарын дэд станц 7 ком, 6-10 0.4 кВ-ын 17 км цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Мөн хотын төвд шинээр 35/10кВ-ын 2*16 МВт чадалтай дэд станц барихаар нийслэлийн төсвөөс 6,5 тэрбум төгрөгийг баталсан. Нийслэлийн худалдан авах ажиллагааны газраас тендер шалгаруулалтыг зохион байгуулж, зөвлөмжийг нийслэлийн хөрөнгө оруулалтын газарт хүргүүлэн, гэрээ байгуулагдаад ажлын гүйцэтгэл 30%-тай төлөвлөгөөний дагуу явагдаж байна.</p> <p>2015 оны Цэвэр агаар сангийн хөрөнгөөр гэр хорооллын 5 фидерийн ачаалал хөнгөлөх ажил хийгдэж бүрэн дуусав.</p>
Зорилт 3.3	Салхи, нарны эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хэрэглээг өргөжүүлэх	<p>Азийн хөгжлийн банктэй хамтран “Эрчим хүчний хэмнэлт болон Сэргээгдэх эрчим хүчний санхүүжилтийн зээл” төслийн санхүүгийн байгууллагаар дамжуулан зээлдүүлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх судалгааг Япон улсын Байгаль орчны гадаад хамтын ажиллагааны төвтэй хамтран зохион байгуулж, төслийг хэрэгжүүлэх талаар АХБ, ЭХЯ, СЯ, ЭЗХЯ-тай зөвлөлдөн төлөвлөгөө, зээлийг хэрэгжүүлэх бүтцийн загварыг боловсруулж, АХБ-нд хүргүүлж дэмжигдэв.</p> <p>Нарны цахилгаан станц байгуулах 12 төслийг яамны Шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн</p>

		батлуулж, 2 төсөлд тусгай зөвшөөрөл олгосон.
Зорилт 3.4 Эрчим хүчний нэгдсэн системд холбогдоогүй сумын төв, сууринг сэргээгдэх эрчим хүчээр хангах арга хэмжээг шат дараатайгаар авах		Төвийн бүсийн эрчим хүчний системээс алслагдсан эрчим хүчний хангамжгүй баг, суурин газруудыг сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрээр хангах ажлыг эхлүүлж, Баян-Өлгий аймгийн 23 багийн төвд 3-5 кВт-ын нарны эх үүсвэр суурилуулж сэргээгдэх эрчим хүчээр хангасан. Говь-Алтай аймгийн Алтай сумын хэрэглээ нэмэгдэж байгаатай холбогдуулан Завхан аймгийн Дөрвөлжин сумын 150 кВт-ын нарны цахилгаан станцыг Алтай сумын төвд шилжүүлэн суурилуулж ашиглалтад оруулав.
Зорилт 3.5 Органик хог хаягдал боловсруулж хийн түлш үйлдвэрлэх технологи нэвтрүүлэх, хэрэглээг нэмэгдүүлэх		Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж буй хүнсний үйлдвэр, баар, ресторан, цайны газрын тоо, байршил, хүчин чадлын судалгааг нэгтгэж хүнсний хог хаягдал, лагаас газ гаргах төслийн судалгаа хийж байгаа Японы “Ичикава Канкё инженеринг” ХХК-д хүргүүлсэн ба газ гаргах төслийн товч танилцуулгыг бэлтгэн, хэвлэмэл байдлаар хүлээн авсан. 2015 оны 1-р сарын 27-ны өдөр “Ичикава Канкё Инженеринг” ХХК-тай хамтран Төв цэвэрлэх байгууламжийн лагаас метан хий гаргах туршилтын үр дүнг танилцуулах уулзалтыг зохион байгуулав. Тус уулзалтанд БОНХАЖЯ, ЭМЯ, холбогдох байгаль орчны чиглэлээр ажилладаг төрийн болон төрийн бус байгууллагууд оролцсон бөгөөд туршилтын үр дүнд Улаанбаатар хотоос гарч байгаа лагийг ашиглан газ гаргах бүрэн боломжтой гэсэн дүгнэлт гаргав. Тус компаниас уг төслийг цаашид хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг Японы Байгаль орчны яамны санхүүжилтээр шийдвэрлэх боломжийг судлахаар судалгааны шатанд ажиллаж байна.
Зорилт 3.6 Газрын гүний дулааныг ашиглах технологийн туршилт хийх, нэвтрүүлж эхлэх		Төв аймгийн Зуунмод хотын Халдвартын эмнэлгийн өргөтгөлийг газрын гүний дулааны нөөцийг ашиглан дулааны эрчим хүчээр хангав. Хот, сум, суурин газрын цахилгаан, халаалтын систем, хэрэглээний халуун усны хангамжид нарны эрчим хүч, газрын гүний дулааныг ашиглах судалгааг АХБ-тай хамтран хэрэгжүүлэхээр санамж бичиг байгуулав.
Зорилт 3.7 Далд уурхайн метан хийг ашиглах технологи нэвтрүүлэх судалгаа хийх		Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар байгалийн хийг эрчим хүчинд ашиглах саналыг боловсруулах ажлын хэсэг байгуулагдсанаар холбогдох мэдээллийг боловсруулав. Олон улсын метан хийн хамтын ажиллагааны тусламжтайгаар Өмнөговь аймгийн Нарийн сухайтын нүүрсний уурхайд судалгааны ажлыг хийж байна. УУЯ-аас БНСУ-ын Когаз корпорцийн нүүрсний давхаргын метан хийг цэвэрлэх туршилтын байгууламж 2015 оны 08 дугаар сарын 12-нд ашиглалтад оруулж, тус байгууламжид олборлож байгаа хийн хэмжээ бага бөгөөд хоногт 3 тонн орчим дагалдах ус олборлолтын явцад гарч байна. Төслийн хүрээнд 8,6 сая ам долларын хөрөнгө оруулалт хийгдэв.

<p>Зорилт 3.8 Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотын барилгын халаалтын системд дулааны программчилсан тохируулгатай технологи нэвтрүүлэх, хот, суурины хэрэглэгчдийг бүрэн тоолууртай болгох ажлын эхний шатыг хэрэгжүүлэх</p>	<p>Дарханы дулаан хангамжийн хэрэгцээний халуун усны нээлттэй системийг хаалттай системд шилжүүлэх ажлыг Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар үе шаттайгаар хэрэгжүүлсэн бөгөөд орон сууцуудад орчин үеийн программчилсан тохируулгатай технологи бүхий ялтсан дулаан солилцууртай бүрэн автоматчлагдсан хэрэгцээний халуун усны үзэлүүдийг суурилууллаа.</p> <p>Улаанбаатар хотын Багануур дүүргийн дулаан хангамжийн системийг хамааралгүй системд шилжүүлэх ажлыг Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж, бүрэн автомат удирдлагын системтэй ялтсан дулаан солилцуур бүхий дулаан дамжуулах төвүүд баригдсан болно.</p>
<p>Зорилт 3.9 Улайсах лампын хэрэглээг хязгаарлах арга хэмжээ авах</p>	<p>ЭХЯ улайсах гэрэл болон эрчим хүчний хэмнэлттэй гэрлийг зарцуулах энерги, мөнгөн дүнгээр харьцуулсан тооцоог хийж танилцуулан, улайсах лампын хэрэглээг хязгаарлах талаар санал боловсруулж, Эрчим хүч хэмнэлтийн тухай хуулийн дагуу урамшуулал олгох журам батлахаар төслийг боловсруулав.</p>
<p>Зорилт 3.10 Цементийн үйлдвэрлэлд хуурай технологи нэвтрүүлэх</p>	<p>Энэ чиглэлээр өнгөрсөн 2015 онд тодорхой ажил хийгдээгүй. Өмнөх жилүүдэд амжилттай хийгдсэн.</p>
<p>Зорилт 3.11 Автотээвэрт хийн болон хосолмол түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх, түлш бага зарцуулдаг тээврийн хэрэгслийн хэрэглээг дэмжих арга хэмжээ авах</p>	<p>Зам, тээврийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2015 оны 07 дугаар сарын 22-ны өдрийн 264 дүгээр тушаалаар “Нийтийн тээврийн их багтаамжийн “DAEWOO BS106” маркийн 400 автобусыг дизель-хийн түлшний хосолмол хэрэглээнд шилжүүлэх, тоног төхөөрөмж нийлүүлэх, угсарч суурилуулах ажил”-ын гэрээг дүгнэж, дуусгавар болгох ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллав.</p>
<p>Зорилт 3.12 Нийтийн зорчигч тээврийн үйлчилгээнд том оврын автобус, цахилгаан тээврийн хэрэгслийн эзлэх хувийг нэмэгдүүлэх</p>	<p>Энэ чиглэлээр өнгөрсөн 2015 онд тодорхой ажил хийгдээгүй. Өмнөх жилүүдэд хийгдсэн.</p>
<p>Зорилт 3.13 Улаанбаатар хотын дулааны алдагдал ихтэй барилгыг нэмж дулаалах, дулааны алдагдлыг багасгах арга хэмжээ авах</p>	<p>Энэ чиглэлээр өнгөрсөн 2015 онд тодорхой ажил хийгдээгүй. Өмнөх жилүүдэд хийгдсэн.</p>
<p>Зорилт 3.14 Газар ашиглалтыг сайжруулж, атаршсан газрыг сэргээн ашиглах явдлыг өргөжүүлэх, шинээр газар хагалахыг хязгаарлах арга хэмжээ авах, уул уурхайн газрын нөхөн сэргээлтийг сайжруулах</p>	<p>ХХААЯ, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг - Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн газрын хамтын ажиллагааны санамж бичгийн хүрээнд хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газрыг бүртгэлжүүлэн, түүх хөтлөх, хил хязгаарыг шинэчлэн тогтоох, нэгдсэн мэдээллийн сан байгуулах, суурь бааз бүрдүүлэх тариалангийн талбайн эзэмшил, ашиглалтанд хяналт шалгалт хийж, ашиглалтыг сайжруулах зорилгоор Дорнод аймгийн Баян-Уул, Чулуунхороот, Чойбалсан, Халхгол, Матад, Хөлөнбуйр сумд, Төв аймгийн Угтаалцайдам, Цээл, Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур, Ерөө сумдаар холбогдох байгууллагуудтай хамтран тариалангийн талбайн эзэмшил, ашиглалтанд мониторингийн ажлыг хийж, гарсан зөрчлийг арилгах арга хэмжээг авч байна.</p>

<p>Зорилт 3.15 Ойжуулах, ойг нөхөн сэргээх болон ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж, хүлэмжийн хийн шингээлтийг сайжруулах</p>	<p>Ойжуулалт, ойг нөхөн сэргээх ажлын зураг төслийг Ойн судалгаа хөгжлийн төв УТҮГ, аймгуудын ойн ангиуд боловсруулан гаргаж түүний дагуу гүйцэтгэдэг болов. Ойн тухай хууль 2012 онд шинэчлэгдэн батлагдсантай холбоотойгоор “Ойжуулалт, ойн аж ахуйн арга хэмжээний ажлыг төлөвлөх, зохион байгуулах, санхүүжүүлэх, таримал ойг үнэлэх, улсын ойн санд худалдан авах, өмчлүүлэх журам”-ыг шинэчлэн боловсронгуй болгон Сангийн сайд, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулан Хууль зүйн яаманд улсын бүртгэлд бүртгүүлэхээр хандсан боловч тус яамнаас дүгнэлт ирж бүх засварыг дүгнэлтийн дагуу хийж 2 сайдаар дахин батлуулж улсын бүртгэлд бүртгүүлэхээр хүргүүлсэн. Хуульзүйн яам журмыг бүртгэхээс дахин татгалзаж өмнө ирүүлсэн дүгнэлтээ үгүйсгэсэн хариу ирүүлээд байна.</p>
<p>Зорилт 3.16 Ойг түймэр, хортон шавжаас хамгаалах, хууль бус ашиглалтыг таслан зогсоох, ойн нөөцийн хомсдолыг бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх</p>	<p>2015 онд Дорнод, Сэлэнгэ, Хэнтий аймгийн нутгаар түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах болон харлуулсан зурвас байгуулахаар ХХЕГ түүний анги, салбаруудтай хамтран хэрэгжүүлэх нууцын зэрэглэлтэй гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Энэ хүрээнд Дорнод аймагт улсын төсвөөр 32.7 км, орон нутгийн төсвөөр 65 км, Хэнтий аймагт орон нутгийн төсвөөр 70 км, Сэлэнгэ аймагт улсын төсвөөр 20 км, Улсын хэмжээнд нийт 10-30 м өргөнтэй, 160 км урттай түймрээс хамгаалах харлуулсан болон халз зурвас байгуулах ажлын гэрээ байгуулан ажиллав. Мөн түймрээс ойг хамгаалах чиглэлээр “Түймрийн тархалтаас сэргийлэх халз зурвас, шороон зурвас. Чанарын ерөнхий шалгуур, үнэлгээ” нэр бүхий стандарт боловсруулж Стандартчилал, хэмжилзүйн газраар батлуулан мөрдүүлж эхлэв.</p> <p>2015 оны байдлаар нийтдээ улсын төсвийн хөрөнгөөр нийт 536.3 мян.га талбайд хийж гүйцэтгэсэн ба жилд гүйцэтгэж байгаа ойн хөнөөлт шавж өвчинтэй тэмцэх ажлын 50-70%-ийг биологийн бэлдмэл бодис болон байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй аргад шилжүүлээд байна.</p> <p>Ойн хөнөөлт шавж, өвчинтэй тэмцэх ажилд шаардлагатай 7 стандартыг боловсруулан холбогдох мэргэжлийн хүрээлэн болон эрдэмтэн, судлаач, ойн мэргэжлийн байгууллагуудаас саналыг авч тусган Стандарт хэмжилзүйн газарт хэлэлцүүлж батлуулав. Үүнд:</p> <p>“Ойн хөнөөлт шавжийн тархалтыг тогтоох судалгааны ажилд тавигдах ерөнхий шаардлага”</p> <p>“Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх ажилд тавигдах ерөнхий шаардлага”</p> <p>“Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх ажлын үр дүнг тооцох судалгааны ажилд тавигдах ерөнхий шаардлага”</p> <p>“Ойн хөнөөлт шютте өвчинтэй химийн аргаар тэмцэх ажилд тавигдах ерөнхий шаардлага”</p> <p>“Ойн хөнөөлт шавжтай химийн аргаар тэмцэх ажилд тавигдах ерөнхий шаардлага”</p> <p>“Ойн хөнөөлт шавжтай механик аргаар тэмцэх ажилд</p>

		<p>тавигдах ерөнхий шаардлага” “Ойн хөнөөлт шавжтай микробиологийн аргаар тэмцэх ажилд тавигдах ерөнхий шаардлага” Хууль бус мод бэлтгэлтэй тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд 2014 оны 5-р сарын 15-ны өдрөөс эхлэн 1 жилийн аян зохион байгуулан 90% гүйцэтгэлтэй хэрэгжив. Ой бүхий 12 аймгийн Засаг даргын дэргэд “Хууль бус мод бэлтгэлтэй тэмцэх зөвлөл” байгуулж, хууль бусаар бэлтгэгдсэн мод модон материалыг захуудаар зарах явдлыг зогсоох зорилгоор мод модон материал борлуулдаг бүх захуудтай “Экологийн хариуцлагын гэрээ”-г байгуулах эрх зүйн орчин бүрдүүлж мөрдөн ажиллаж байна. 2015 онд Хууль бус мод бэлтгэлтэй тэмцэх эрх зүйн, эдийн засгийн орчныг сайжруулах чиглэлээр Ойн тухай, БОХ тухай, Тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсруулж, УИХ-д өргөн мэдүүлж батлуулав.</p>
	<p>Зорилт 3.17 Төвлөрсөн томоохон хот, суурин газрын ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж, арчилгааг сайжруулах</p>	<p>Баянхонгор, Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Говьсүмбэр, Дорнод, Дундговь, Өмнөговь, Сүхбаатар, Төв, Увс, Ховд хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар, АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар Дорноговь аймгийн төвийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг аймгийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулж тухайн хот суурин газрын газар ашиглалтыг сайжруулах, ногоон хөгжлийн чиг баримжаатай хот болгон хөгжүүлэх чиглэлийг зургийн даалгаварт тусган, хот байгуулалтын тухай хуулийн дагуу аймгийн ИТХ, Засгийн газраар батлуулахаар ажиллаж байна. Хот, тосгоны ногоон байгууламжийн тухай хуулийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгийг БХБЯ-ны сайдын 2015 оны 11 сарын 09 өдийн 217 тоот тушаалаар шинэчлэн байгуулан ажиллаж байна. БХБЯ-ны 2015 оны 09 сарын 30-ны өдрийн 1/2875 тоот албан тоотоор хуулийн төсөл, үзэл баримтлалын төсөлд бүх яамдаас санал авч нэгтгэн, ЗГ-т хүргүүлэв.</p>
	<p>Зорилт 3.18 Ойжуулалт, ойн зурвас байгуулах чиглэлээр гадаад, дотоодын байгууллагуудтай хамтран төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, ой байхгүй газрыг ойжуулах, мод үржүүлэх шинэ дэвшилтэт технологийг судлан нэвтрүүлэх</p>	<p>Ойг түймрээс хамгаалах тухай Монгол улсын Засгийн газар, ОХУ-н Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийн хүрээнд ОХУ-ын Улан-Үдэ хотноо 2015 оны 6-р сарын 15-аас 17-ны хооронд хоёр талын хамтарсан комиссын 3-р уулзалтын хүрээнд дараах 3 асуудлыг хэрэгжүүлэхээр тохиролцов. Үүнд: а. Өөрсдийн хариуцсан бүс нутгийн Улсын хилийн дагуу түймрээс хамгаалах харлуулсан болон халз зурвасыг Монгол-Оросын талд зэрэгцээ хийх. б. Хил залгаа орших хоёр талууд шууд хамтын ажиллагааны уулзалт ярилцлагуудыг Байгаль орчны болон Онцгой байдлын байгууллагуудын хооронд урьдчилан тохиролцсоны үндсэн дээр тогтмол хийж байх в. Хилийн дагуу гарч байгаа түймрийн тухай мэдээг</p>

	харилцан солилцох мэдээллийн сүлжээг өөрсдийн бүс нутгийн онцлогтой уялдуулан зохион байгуулах
Зорилт 3.19 Хатуу хог хаягдлыг бүрэн боловсруулах, эргүүлэн ашиглах үйлдвэр байгуулах	<p>Нарангийн энгэрийн төвлөрсөн хогийн цэг дээрх “Хог хаягдлыг ангилан ялгах, дахин боловсруулах үйлдвэр” үйлдвэрийг 2015 оны 5-р сараас 11-р сарын 1 хүртэл ажиллуулахаар “Эко юби” ХХК-тай шинэчилсэн гэрээ байгуулан ажиллуулж байна. 5-9 сарын хугацаанд нийт 521,8 мянган тонн хаягдал цас хуванцар, цаас, метал ангилж бэлтгэж, үндсэн үйл ажиллагаанд нь 5-9 сарын гүйцэтгэлд 159,6 сая төгрөгийн санхүүжилт олгосон. Нийслэлийн Засаг даргад хүсэлт ирүүлсэн вакум цонхны хаягдал хуванцараар бохир, цэврийн хоолой үйлдвэрлэдэг "Тэр их нуур" ХХК-ийг хаагдсан Улаанчулуутын хогийн цэгт 0,3 га талбайд түр байршуулж, үйлдвэрийг ашиглалтанд оруулан хэвийн ажиллуулж байна.</p> <p>Хог хаягдал дахин боловсруулах аж үйлдвэрийн цогцолбор бүхий “Эко парк” төслийг 174,6 га болон Цагаан давааны 94,6 га талбай бүхий одоогийн төвлөрсөн хогийн цэгийг түшиглэн байгуулахаар санаачлан газрын асуудлыг шийдвэрлүүлэн холбогдох захирамж гарсан болно.</p>
Зорилт 4.1 Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын сүлжээг өргөтгөх, технологийн шинэчлэлийг эрчимжүүлэх	<p>Финлянд улсын “Вайсала” компанийн олон улсын жишигт нийцсэн цаг уурын автомат станц 57 ширхэгийг худалдан авч цаг уурын улсын сүлжээнд технологийн шинэчлэл хийж, 2015 оны байдлаар 140 гаруй цаг уурын шинжилгээний өртөө, харуулыг автомат станцаар хангав.</p>
Зорилт 4.2 Аерологийн өртөөний хэвийн ажиллагааг хангах, ашиглалтыг сайжруулах	<p>БНХАУ-ын Цаг уурын албаны дэмжлэгээр Өмнөговь аймгийн Даланзадгадад аерологийн I-band төрлийн станц, ус төрөгч гарган авах төхөөрөмжийн хамт суурилуулан анхны иж бүрэн аерологийн өртөөг бий болгон бүрэн хөтөлбөрөөр ажиллаж байна.</p> <p>Аерологийн 2 системийг “Вайсала” фирмийн багажаар шинэчлэв.</p> <p>Улсын хэмжээнд Улаанбаатар, Даланзадгад өртөөд бүрэн хөтөлбөрөөр өдрийн 2 удаагийн хөөргөлттэй, Улаангом, Мөрөн өртөөдөд өдрийн 1 удаагийн хөөргөлттэй ажиллаж байна.</p>
Зорилт 4.3 Нарны цацраг судлал, нарны гийгүүллийн хэмжилтийг сэргээн хийх	<p>Нарны цацраг судлалын 10 өртөөг автомат багажаар тоногдсон. Нийт улсын хэмжээнд 15 ширхэг нарны цацраг судлалын станц ажиллаж байна.</p>
Зорилт 4.4 Тусгай хамгаалалттай газрыг түшиглэн биогеоценозийн ажиглалт, мониторингийн сүлжээг байгуулж эхлэх	<p>Төв аймгийн Мөнгөнморьт сумын нутаг “Хонго” гэдэг газар Биогеоценозийн ажиглалт, мониторингийн сүлжээг эхлүүлээд байна. Цаг уурын автомат станц болон ус судлалын харуул байгуулав.</p>
Зорилт 4.5 Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын сүлжээг түшиглэн мөстөл, цэвдэг, цөлжилтийн мониторингийн сүлжээг байгуулах	<p>Нийт 21 аймагтай хиймэл дагуулын VSAT-системийг ашиглан холбогдсоныг шилэн кабелийн сүлжээнд холбож, өнөөгийн байдлаар 16 аймгийг кабелийн сүлжээнд оруулаад байна. Уг ажлын үр дүнд мэдээ, мэдээлэл солилцох хурдыг 684 Кбит/с болгож нэмэгдүүлэв. 1 дүгээр үе шатны ажил биелэгдсэн.</p>

Зорилт 4.6 Өндөр уулын мөстөл судлалын сүлжээг Алтайн нуруунд байгуулах	Энэ чиглэлээр өнгөрсөн 2015 онд тодорхой ажил хийгдээгүй. Өмнөх жилүүдэд хийгдсэн.
Зорилт 4.7 Гадаргын болон гүний усны мониторингийн сүлжээг шинэчлэх, өргөтгөх	<p>2015 онд төсөв хөрөнгөгүйгээс шалтгаалан гадаргын ус судлалын 10 харуул байгуулагдаагүй.</p> <p>2015 онд хэрэгжүүлсэн Дэлхийн банкны “Уул уурхайн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төсөл”-ийн хүрээнд говийн бүсийн усны 3 сав газар болон аймаг, нийслэлийн ус хангамжийн эх үүсвэрт суурилуулсан газрын доорх усны хяналт-шинжилгээ хийх төхөөрөмжүүд нь дэлхийн орчин үеийн технологийн төхөөрөмжүүд бөгөөд хагас автомат төхөөрөмж нь газар дээрээс нь мэдээллийг авч компьютерт оруулах, бүрэн автомат төхөөрөмж нь шууд яаманд минут тутамд мэдээлэх төхөөрөмж юм. Тиймээс орчин үеийн холбооны хэрэгслийг ашиглан цаг тутамд усны ашиглалтыг хянах боломжийг бүрдүүлэв.</p>
Зорилт 4.8 Дулааралтын улмаас шинээр гарч болзошгүй өвчин дамжуулагч шумуул, элдэв хортон, мэрэгчдийн мониторингийн сүлжээг бий болгох	<p>БОНХАЖЯ, ЭМСЯ-тай хамтран Зөвлөх үйлчилгээний гүйцэтгэгчээр шалгарсан Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвтэй 14/072 дугаартай гэрээ байгуулж, арга зүйг баталснаар Архангай, Дундговь, Говь-Алтай аймгуудын тарваган тахлын өр голомтод газруудад байгалийн голомтын идэвхтэй тандалт судалгаа болон хүн амд суурилсан тандалт судалгааг хийж, тухайн газар нутгуудын Уур амьсгалын тоон мэдээ, материал тандалт судалгааны үр дүнгийн харьцуулалт судалгаа, боловсруулалтыг хийж, хүн амыг эрсдэлээс сэргийлэх болон шийдвэр гаргагчдад зориулсан шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зөвлөмж гаргав.</p>
Зорилт 4.9 Бэлчээрийн ургамлын болон цөлжилтийн мониторингийн сүлжээг бий өргөжүүлэх	<p>ЦУОШГ цөлжилтийн мониторинг хийх ажлын хүрээнд ЦУОШГ-аас эрхлэн бэлчээрийн болон хөрсний чанарын мониторингийн зааврыг нэгтгэж, нягтлах ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж “Цөлжилтийн хяналт шинжилгээний заавар” (ШЗ.Х-9-01.2011)-ыг боловсруулан БОАЖЯ-ны сайдын А-144 дүгээр тушаалаар батлуулан ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын сүлжээн дээр мөрдөн ажиллаж байна. Бэлчээрийн мониторингийг жил бүр, хөрсний чанарын мониторингийг 5 жил тутамд улсын сүлжээний бэлчээрийн төлөв байдлын мониторингийн 1500 гаруй цэгийг хамруулан хийж байна. Одоогийн байдлаар Монгол орны цөлжилтийн төлөв байдлыг үнэлэхээр тогтоосон 50 гаруй үзүүлэлтийн ихэнхийг ус цаг уурын улсын сүлжээг түшиглэж байна.</p> <p>Мөн олон улсын дэмжлэгтэйгээр хэрэгжиж буй “Тогтвортой амьжиргаа”, “Ногоон алт”, Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлагын хөгжил” зэрэг төсөл, хөтөлбөрүүдийн хүрээнд энэ ажил тодорхой хэмжээгээр ахиц гарч байна.</p>
Зорилт 4.10 Монгол орны уур амьсгалын өөрчлөлтийн үнэлгээг 3-5 жил тутамд шинэчлэн хийж байх	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн /IPCC/ 5-р тайланд үндэслэсэн Монгол орны уур амьсгалын өөрчлөлтийн хандлага, төсөөллийг 2016-2100 жилээр хийв. Сүүлийн 5 жилд хийгдсэн уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгааны

	ажлын үр дүнг агуулсан Монгол орны уур амьсгалын өөрчлөлтийн үнэлгээний тайланг (MARCC-2014) гаргах ажилд тэргүүлэх байгууллагаар оролцов. НҮБ/УАӨСК-ийн хүрээнд 2015 оны хэлэлцээрт "Монгол улсын оруулах хувь нэмэр" баримт бичиг боловсруулахад амжилттай оролцов.
Зорилт 4.11 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, дасан зохицох чадвартай ургамал, амьтны төрөл зүйлийн судалгаа хийх	ШУА-ын Ерөнхий болон сорилын биологийн хүрээлэнгийн эрдэмтэн судлаачид Монгол орны ховор болон экосистемийн чухал холбогдолтой хөхтөн амьтдын тархац нутаг(мазаалай баавгай, цоохор ирвэс, халиун буга, янгир ямаа, монгол тарвага зэрэг) амьдрах орчны өөрчлөлт, цаашдын хандлагыг уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбон судалж, зарим загварчлалыг боловсруулах ажлыг хийж байна.
Зорилт 4.12 Ургамлын өвчин, хортны ажиглалтыг өргөжүүлэн, бэлчээрийн эрүүл ахуйн үнэлгээний арга технологи боловсруулах	ШУА Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн үнэлгээг бэлчээрийн мал ахуй, таримал болон бэлчээрийн ургамлын ургац, ургамлын өвчин, хортон зэргээр хийж, үр дүнг гаргав.
Зорилт 4.13 Хүлэмжийн хийн ялгаралт, шингээлтийн тооцооны үзүүлэлтийг монгол орны нөхцөлд судлан тогтоох	"Хүлэмжийн хийн ялгаралт, шингээлтийн тооцооны үзүүлэлтийг Монгол орны нөхцөлд судлан тогтоох" төсөл хэрэгжив.
Зорилт 4.14 Уур амьсгалын өөрчлөлтийн байгаль экологи, нийгэм, эдийн засгийн салбарт нөлөөлөх байдлын болон эрсдлийн үнэлгээг тодорхой хийх	УАӨ-ийн бэлчээрт үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ болон МАА, ургамлын өвчин хортны тархалтанд нөлөөлөх нөлөөллийн үнэлгээг хийж, УЦУОХ-д удаа дараа хэрэгжсэн ШУТС-ийн төсөл болон УАӨҮИ, MSNC, УАӨ-ийн эрсдэлийн үнэлгээ, УАӨ-д өндөр эрсдэлтэй голуудын сав газрын нарийвчилсан судалгаа зэрэг судалгааг хийж үр дүнг тайлан, ном товхимолд оруулан хэвлүүлж, нийтэд түгээв.
Зорилт 4.15 Дасан зохицох арга хэмжээний хувилбар, тэдгээрийн өртөг зардал-үр ашгийн тооцоог эдийн засгийн салбар тус бүрээр гаргах	Монгол орны байгалийн 6 өөр бүс нутагт орших 79 сумын нийт 490 малчин айл өрхүүдээс авах санал асуулга (17 хуудас), судалгааг цуглуулж, мэдээлэлд тулгуурлан "ХАА-н салбарын уур амьсгалд дасан зохицох-эдийн засгийн Азийн судалгаа" ажлын хүрээнд "Уур амьсгалын өөрчлөлтөнд дасан зохицох асуудалд эдийн засгийн дүн шинжилгээ хийх, чадавхи бэхжүүлэх хөтөлбөр"- өөс санал болгосон STATA13 статистикийн программ ашиглан өртөг үр ашгийн анализ хийгдсэн байна.
Зорилт 5.1 Уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох талаар ном, товхимол, гарын авлага, материал бэлтгэн хэвлүүлэх	Японы БОГХАТ-тэй хамтран ХКОМ-той холбоотой мэдээлэл, ХКОМ-ын төслийн санал боловсруулах, төсөл хэрэгжүүлэх, чадавхийг бэхжүүлэх зорилгоор нам даралтын зуух болон ХКОМ-д төсөл бүртгүүлэх сургалт, семинарыг зохион байгуулав. Бусад сургалт, семинарт ХКОМ-ын талаар мэдээлэл, илтгэл тогтмол тавин ажиллав. ЦУОШГ Монгол орны уур амьсгалын өөрчлөлтийн үнэлгээний тайлан MARCC-2014-д уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгааны ажлын үр дүн, мониторингийн мэдээллийг хамтын бүтээл хэлбэрээр хэвлүүлэв.
Зорилт 5.2 Төр, засгийн	Өдөр тутмын сонин, вэб хуудсанд мэдээллийг байршуулан

<p>бодлого, шийдвэр, шинжлэх ухааны ололт, дэвшилтэт технологийн тухай мэдээллийг олон нийтэд цаг тухайд нь хүргэх</p>	<p>хэвшсэн болно.</p>
<p>Зорилт 5.3 Уур амьсгалын өөрчлөлт, тогтвортой хөгжил, ногоон эдийн засгийн хөгжлийн тухай хичээлийг бүх шатны сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт тусгах</p>	<p>Уур амьсгалын өөрчлөлтийн талаархи мэдээллийг www.climatechange.gov.mn вэб хуудсаар дамжуулан Монгол, Англи хэлээр олон нийтэд тогтмол хүргэж байна.</p>
<p>Зорилт 5.4 Уур амьсгалын өөрчлөлт, байгаль орчны салбарт шинээр бий болох мэргэжлийн ангилал, индексийг тодорхойлох, сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах;</p>	<p>Энэ чиглэлээр өнгөрсөн 2015 онд тодорхой ажил хийгдээгүй. Өмнөх жилүүдэд хийгдсэн.</p>
<p>Зорилт 5.5 Байгаль, цаг агаарын аюултай болон гамшигт үзэгдлийн мэдээллийг ашиглах, авран хамгаалах талаар сургалт, семинар, сурталчилгааны ажил тогтмол явуулах</p>	<p>2015 онд Гамшгаас хамгаалах команд штабын сургалтыг Дархан-Уул, Дорнод, Сэлэнгэ, Өвөрхангай, Баянхонгор аймгуудад (ойн түймэр, үер, хүчтэй цасан болон шороон шуурга, зудын аюул, газар хөдлөлт, хүн, малын гоц халдварт өвчин гэх мэт) зохион байгуулж, аймгийн Онцгой комисс, орон нутгийн гамшгаас хамгаалах албад, мэргэжлийн анги, сумдын Засаг дарга нар, аж ахуйн нэгж, байгууллагын дарга, ард иргэд зэрэг нийт 65500 иргэнийг оролцуулан зохион байгуулав.</p> <p>3 дугаар сард АНУ-ын Номхон далайн армитай хамтран “Говийн Чоно 2015” гамшгийн хор уршгийг арилгах туршлага солилцох сургалт, дадлага сургууль, 6 дугаар сард НҮБ-ын Хүмүүнлэгийн хэргийг зохицуулах газар, Эрэн хайх, авран туслах олон улсын зөвлөлдөх бүлэгтэй хамтран “Ази-Номхон далайн бүсийн газар хөдлөлтийн хор уршгийг арилгах” олон улсын сургалт, дадлага сургуулийг Улаанбаатар хотод, Азийн гамшгийн бэлэн байдлын төв, Дэлхийн банкттай хамтран “Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах үйл ажиллагааг уялдуулан тусгах нь”, “Гамшгийг даван туулах чадвар” сургалтыг Онцгой байдлын албаны албан хаагчид, улсын албад, олон улсын болон ТББ-ын төлөөлөл оролцуулан зохион байгууллаа. Онцгой байдлын албаны хэмжээнд цаг агаарын аюулт болон гамшигт үзэгдэл, түүний нөлөөлөл, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаарх сургалтын үйл ажиллагааг оролцуулан нийтдээ 3600 гаруй удаагийн сургалт, дадлага, семинарын арга хэмжээг зохион байгуулав.</p> <p>2015 онд хүчтэй цасан шуурга, зам даваа хаагдах зэрэг цаг агаарын аюулт үзэгдэл, объектын болон ой, хээрийн түймэр, мөс цөмрөх, шар усны аюул, ой, хээрийн түймэр, усны ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр нийт 1080 удаагийн мэдээ, мэдээлэл, ярилцлага, сэрэмжлүүлгийг өдөр тутмын 22 сонин, 21 телевиз, 6 радио болон</p>

		<p>мэдээллийн сайтуудаар дамжуулан цаг алдалгүй, шуурхай мэдээлж ажиллав. Мөн зарлан мэдээллийн сэрэмжлүүлэг мэдээг дуут дохиоллын 60 цамхаг, цахим дэлгэц, өргөн нэвтрүүлгийн 3 телевиз, 2 үүрэн холбооны 2G сүлжээний нийт хэрэглэгчдэд мессеж, урт болон богино долгионы 9 FM радио нэвтрүүлэгээр нийтдээ 1450 орчим удаа, цахим дэлгэцээр 1160 цаг тус тус ард иргэдэд зарлан хүргэв. Цаг агаарын сэрэмжлүүлэх мэдээ, аюулт үзэгдлийн талаарх мэдээллийг 21 аймгийн 319 сумын Онцгой комисс, Засаг дарга, иргэд, малчид нийт 195825 иргэнд мессежээр хүргэсэн нь аюулт үзэгдэл, ослын болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхэд үр дүнтэй ажил болсон.</p>
Зорилт 5.6	<p>Нутгийн иргэд, нөхөрлөлд түшиглэсэн гамшгаас хамгаалах багийг байгуулан ажиллуулах</p>	<p>2015 онд “Олон нийтэд тулгуурласан гамшгийн эрсдэлийг бууруулах үндэсний дэд хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх хүрээнд аймаг, нийслэл дүүргийн нийт 130 иргэнийг сургагч багшаар бэлтгэж, НҮБХХ-ийн “Орон нутгийн түвшинд гамшгийн эрсдэлийг бууруулах менежмент зохицуулалтын чадавхийг сайжруулах нь” төслийн зорилтот орон нутагт гамшгийн эрсдэлийг бууруулах түншлэл, хамтын ажиллагааны 14 зөвлөл ажиллаж, 67 малчны бүлэг, ойн нөхөрлөл шинээр байгуулагдаж, 111 бүлгийн үйл ажиллагаа сэргэж, иргэдийн оролцоотой гамшгийн эрсдэлийг бууруулахаар сумдын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын шийдвэрийн дагуу амжилттай хэрэгжүүлж байна.</p>
Зорилт 5.7	<p>Аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөл, төрийн бус байгууллага, иргэдийн ногоон үйлдвэрлэл эрхлэх, түүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх, бүтээмжийг дээшлүүлэх зэргээр уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг хариу арга хэмжээ авах үйл ажиллагааг дэмжих, урамшуулах</p>	<p>Ойн мэргэжлийн байгууллагын эрхийг Мод үржүүлэх, ойжуулах, ойг нөхөн сэргээх чиглэлээр 80, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-ийн дагуу байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээг Жижиг дунд үйлдвэрийн чиглэлээр 157, Ногоон байгууламж чиглэлээр 3, Барилга, дэд бүтцийн чиглэлээр 20, Авто засвар, угаалгын газрын чиглэлээр 20 хүсэлт ирснийг хугацаанд нь шийдвэрлэсэн байна. Ногоон үйлдвэрлэл эрхлэх, түүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх, бүтээмжийг дээшлүүлэх зэргээр уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг хариу арга хэмжээ авах үйл ажиллагааг дэмжих, урамшуулах зэрэг ажлын хүрээнд Нийслэлийн үйлдвэр хөдөө аж ахуйн газартай хамтран цэцэрлэгжүүлэлтийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг үйлдвэр болон иргэдийн дунд сургалт зохион байгуулан ажилласан ба “Улаанбаатарт Үйлдвэрлэв 2015” үзэсгэлэн худалдааны шилдгийн шилдэг номинацид “Ирвэс трейд” ХХК-ийн үйлдвэрлэдэг Хөрсний Био бордоо ба хүлэмжийн аж ахуй эрхлэгчдэд нэн шаардлагатай нөгөө талаас экологийн тэнцвэрт байдлыг хангахуйц хөрсний эрүүл байдалд тустай бүтээгдэхүүнийг оны шилмэл бүтээгдэхүүнээр шалгаруулан тус үйлдвэртэй байнгын уялдаа холбоотой ажиллаж байна.</p> <p>Ногоон үйлдвэрлэлийг дэмжих ажлын хүрээнд нийт үйлдвэр эрхлэгчиддээ 5 сарын 20-нд “Сав баглаа боодол, шошгоны тухай ерөнхий ойлголт, борлуулалтанд хэрхэн нөлөөлөх нь, тэдгээрийн стандарт” сэдэвт хэлэлцүүлэг</p>

		<p>зохион байгуулж, сав баглаа боодол, экологид ээлтэй бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлтээр хэлэлцүүлэг өрнүүлж, мэдлэг мэдээллээр ханган ажиллав.</p> <p>Зорилт 5.8 Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлаархи олон улс болон бүс нутгийн арга хэмжээнд аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөл, төрийн бус байгууллага, иргэд, эмэгтэйчүүдийн оролцоог дэмжих, хамтын ажиллагааг өрнүүлэх</p> <p>Зүүн хойд азийн хотын дарга нарын форумын хүрээнд "Хотын ногоон хөгжил" сэдэвт салбар хуралдааныг 2015 оны 09 дүгээр сарын 21, 22-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотод зохион байгуулж, бүс нутгийн хотуудын экологийн тулгамдсан асуудал, уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх, дасан зохицох чиглэлээр санал, туршлага солилцож, Парис хотод зохион байгуулагдсан "COP-21"-т бүс нутгийн хотуудыг төлөөлж мэдэгдэл хүргүүлж, дээрх уулзалтад нийслэлийн удирдлага оролцов.</p> <p>АНУ-ын Азийн сантай хамтарч "Улаанбаатар хотын ногоон хөгжлийн стратеги, төлөвлөгөө 2020" баримт бичгийн төслийг боловсруулж, уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх, дасан зохицох олон нийтийн оролцоог дэмжих чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар тусгагдсаныг Нийслэлийн удирдлагын зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн, нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хуралд өргөн барихаар хүргүүлэв.</p>
	<p>Зорилт 5.9 Уур амьсгалын өөрчлөлтөд нийгмийн эмзэг бүлэг (өрх толгойлсон эмэгтэйчүүд, ядуу гэр бүл г.м.)-ийн амьжиргааг дэмжих, ядуурлыг бууруулах, ногоон ажлын байрыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх</p>	<p>ХАХНХЯ-аас Монгол улсын Засгийн газрын 2012 оны 2 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Өрхийн хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр"-ийг баталсаныг үргэлжлүүлэн "Зорилтот өрхийн хэмжээг дэмжих үндэсний хөтөлбөр"-ийг Засгийн газрын 2015 оны 16 дугаар тогтоолоор батлуулсанаар 2020 он хүртэл үргэлжлэх ба өрхийн гишүүдийн өөрсдийн оролцоон дээр түшиглэн хэрэгжүүлж байгаа тул үр дүнтэй ажил эхэлсэн гэж дүгнэж байна.</p>
<p>Дүгнэлт (ололт, дутагдал, анхаарах асуудлууд)</p>		<p><u>Дүгнэлт, үр дүн:</u></p> <p>1.Хөтөлбөрийн эхний үе шатанд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөны 1 зорилт болох "уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас гарч байгаа асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжсэн эрх зүйн орчин, бүтэц зохион байгуулалт, удирдлагын тогтолцоог бүрдүүлэх" үйл ажиллагаа нь үндсэндээ биелэлт нь хангагдсан гэж үзэж байна.</p> <p>2.Хөтөлбөрийн 5 дугаар зорилт болох "олон нийтийг уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай мэдээллийг хүн амд өгөх, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг үйл ажиллагаа, арга хэмжээнд идэвхитэй оролцоход нь дэмжлэг үзүүлэх" үйл ажиллагаа нь салбар бүрд бүх түвшинд тогтмол хийгдэж үйл ажиллагаа нь жигд амжилттай хэрэгжиж байна.</p> <p>3. Хэдийгээр төсөв хөрөнгийн дутагдал, чадавхи бага боловч 2011-2016 онд уг хөтөлбөрийн хийх ажлыг хугацаанд нь хэрэгжүүлэх бүрэн боломжтой гэж үзэж байна.</p> <p><u>Цаашид анхаарах асуудлууд:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тус хөтөлбөрийн байгаль орчинтой холбоотой зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх төсөв, хөрөнгийг шийдвэрлэх шаардлагатай байна.

			<ul style="list-style-type: none"> Хөтөлбөрийн 2, 3, 4 дүгээр зорилтууд хүрээнд ажлууд хугацаандаа хэрэгжиж байгаа боловч төсөв хөрөнгийн дутагдалтай талууд их тулгарч удаашралтай хэрэгжиж байна. 					
Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч талуудын хамтын ажиллагаанд өгөх хөндлөнгийн үнэлгээ								
9.	Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, дүгнэлт (2013 оны дүнгээр)	Биелэлт дундаж 89,0%	Зорилтын тоо 5	Зорилт 1 95	Зорилт 2 90	Зорилт 3 90	Зорилт 4 85	Зорилт 5 95
10.	Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн нэгдсэн үнэлгээ (ЗГХЭГ-ын үнэлгээ)	Нэгдсэн үнэлгээ						
... %								

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖИЛ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМНЫ
ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ, ДОТООД АУДИТЫН ГАЗАР